

BENISCH ARTÚR

Javaslatok a kormány békeelőkészítő programjának kialakításához (1945)

Magyarország feladja az integritás elvét, a történelmi jogon alapuló szentistváni gondolatot, a vezetésre való igényt a Kárpát-medencében, s ráhelyezkedik az *etnikai* alapra: minden nép, amennyire csak lehet, *a maga* nemzeti államában éljen. Oly kuszált etnikumú területen, mint amilyen volt Nagy-Magyarország, az etnikai elv természetesen nem érvényesülhet a maga kizárólagosságában, s a racionális államhatárok más, kollektív korrektív elvek alkalmazását is megkívánják; ezek az elvek, szempontok (földrajzi, gazdasági, közlekedési) azonban a fő elv mellett csak másod-harmadsorban jöhetnek tekintetbe; a stratégiaiak pedig semmiképp; ezeknek a biztosított békéjü leendő Európában kis államok közt értelme és jogosultsága nincs. Figyelembe jöhet azonban - az önkéntes népcserével kapcsolatban - *a kompenzáció* elve: az a nemzet, amelynek az etnikai határán túl is vannak jelentékenyebb számban törzsökös nemzettársai, igényt emelhet arra, hogy megfelelő nagyságú területet kérhessen etnikai határán túl is ezek visszatelepítése céljából.

Ezeknek az elveknek alkalmazása - amelyek egyébként egyeznek az Atlanti Charta kijelentéseivel és a lenin-sztálini nemzetiségi politika alapelveivel is - a magyar nemzettől nagy önmegtagadást, ezeréves, nem is dicstelen tradícióval való végleges leszámolást kíván, nem lehet egyoldalú: a keleti Közép-Európa jövőndő nyugalma feltétlenül megkívánja, hogy Magyarország minden szomszédjával, elsősorban Csehszlovákiával szemben is érvényesüljön, amely hol etnikai, hol történelmi, hol gazdasági, avagy stratégiai elvek alapján állította össze 1919-ben követeléseit. Ezek a ránézve nagyon kedvező konjunktúrában oly maradéktalanul érvényesültek, hogy maga Masaryk elnök is megsokallta, s a végleges megbékélés kedvéért több ízben volt hajlandó *Magyarországnak* jelentős területi engedményeket tenni, amelyeket azonban az imperialista és sovinszta Beneš mindannyiszor megghiúsított. Beneš most is Csehszlovákia *20 éves* határainak sérthetlenségét hangoztatja, súlyosbítva a más fajúak vagyonának elkobzásával és kényszerkitelepítésével, ami az annyira óhajtott megbékélést és szomszédi jóviszonyt végleg lehetetlenné tenné. Az előbb említett elvek alapján először egy *maximális*, ránk nézve az adottságok korlátai között legkedvezőbb javaslattal kellene jönnünk, amely az egyes relációkban a következő volna:

I. CSEHSZLOVÁKIA

Az 1938. évi müncheni megegyezés elismerte Magyarország jogát a területi revízióra, s az elismerés a nyugati nemzetek sajtójában is kifejezésre jutott. A magyar kormány a csehszlovák kormánnyal közvetlen tárgyalásokat folytatott *minden német közvetítés és beleavatkozás nélkül*, ezek során a csehszlovákok fokozatosan közeledtek ajánlataikban az etnikai határokhoz. Utolsó ajánlatuk emlékezőm szerint már nagyon közel állt a későbbi, november 2-i bécsi döntéshez, sőt egyes pontokon még túl is tett rajta. A bécsi döntésnél ugyanis erősen érvényesült a szlovákiai németek Führerjének, Karmazinnak befolyása, aki egyes határmenti német telepeket szívesebben hagyott meg szlovákiában, ahol a németek kezdtek államot alkotni az államban, mintsem Magyarországnak adjon vissza, ahol akkor még a magyar kormány nem volt kényszerülve a németségnek az államegységgel össze nem egyeztethető privilégiumokat adni. Hitlerék szemében tehát 1938-ban a csehek és szlovákok német *szempontból jobbak, engedékenyebbek voltak*, mint a magyarok, s ezért a bécsi döntés a csehek által Magyarországnak *már* felajánlott csallóközi 5 német községet és a szepesi Stósz községet meghagyta Csehszlovákiának. Az utolsó cseh ajánlat a későbbi bécsi döntéstől csak abban tért el, hogy a vegyes lakosságú vidékeket Nyitra-Érsekújvár és Léva között, továbbá Kassa környékén - nem osztotta meg, hanem magának kívánta megtartani, éppúgy, mint a Jolsva, Ungvár és Munkács városokat és környéküket. Területi követeléseink

felállításkor igen erős érv mellettünk a cseh kormány 1938. évi *önkéntes* - s az egész világ helyeslésétől kísért - ajánlata, amelyet tehát érvelésünkben a legteljesebb mértékben ki kell aknáznunk.

Fentiek figyelembevételével első, maximális igényünk a következő lehetne: Pozsonytól kezdve a nyelvhatár, tehát az említett 5 német község és az azokat Pozsonytól elválasztó 4 magyar község (Pozsonypüspöki, Szunyogdi, Verecknye, Hideghét). E 9 községben az 1930-as csehszlovák statisztika szerint is határozott magyar többség van (az 1910. évi magyar népszámlálás szerint 4056 magyar, 2408 német, 91 tót, az 1930. évi csehszlovák népszámlálás szerint 4696 magyar, 2927 német, 578 csehszlovák).

A Kisdunán átlépve a határ megegyezne az 1939. évi egyezményben kijelölt határral Tardoskeddig. Onnan kezdve a vegyes nyelvű, a XVIII. század elején még túlnyomóan magyar, de ma szlovák többségű területet fel kell adnunk, s Nagysurány-Verebély környékét Csehszlovákiának átengedve a határ Tótmegyer, Érsekújvár, Udvard, Csúz, Fornad, Málás, Nagysalló, Borsendréd, Bajka, Alsóvárad, Garambök, Kiskálna, Nagykálna és Kiskoszmály magyar részén maradó községek mentén érné el Lévát. Itt azonban ki kellene mutatni, hogy a határmegvonással mennyi magyar község, hány magyar jut e vidéken csehszlovák uralom alá (beleszámítva a zoborvidéki magyar nyelvmedencét is) a magyar és csehszlovák népszámlálások szerint, szemben a csekély számú *szlovák etnikai területen lévő s Magyarországnak jutó szlovákkal* (tulajdonképpen csak Tótmegyer).

Lévától kezdve Jászóig megmaradna az 1939. évi egyezményes határ, csak Szántó magyar nyelvű községet igényelnők, amely megszakítja a Léva-Ipolyság közti országutat. E községet az 1939. évi tárgyalás során a csehszlovák küldöttség többször is felajánlotta nekünk, de végül is Szlovákiában maradt egy ott levő papi birtok miatt, amelyet a nagyszombati püspök foglalt le magának.

Jászó után a határkérdést Kassa sorsa determinálja. A mai viszonyok között semmi remény nincs arra, hogy Kassát visszakaphassuk, de azért első javaslatunkban *magunk* nem mondtunk le róla. Hivatkozhatunk arra, hogy három város van vegyes nyelvű környezetben, s ezek közül Pozsony és Nyitra Csehszlovákiáé, bár Nyitra környékén s tőle északra nagy magyar települések vannak: méltányos tehát, hogy legalább egy vegyes nyelvű vidéken levő város nekünk maradjon. További érv, hogy a trianoni határ és az 1938. évi határ közti területen *magyar többség van*. Igaz, hogy az 1930. évi csehszlovák statisztika teljesen eltér az 1910. és 1941. évi magyarnak adataitól, s nagy csehszlovák többséget mutat ki, de az is igaz, hogy maga Srobár Lőrinc szlovák miniszter bevallotta 1919-ben, hogy Kassa 80%-ban magyar, Kassa maga sohasem volt 1919 előtt szlovák többségű, a tótok a város életében sohasem játszottak szerepet. Kassa környéke még a XVIII. században is kétségtelenül magyar többségű volt, sőt a magyar etnikum messze Eperjes fölé felnyúlt. Mindezek alapján az 1938-i határ meghagyását kell kérnünk, és úgy, mint 1938. október végén - az utolsó csehszlovák ajánlat után és a bécsi döntés *előtt* -, népszavazást felajánlani.

Ajánlatunk várható elutasítása után az általunk javasolható határ Jászó után a magyar részen maradó Pány, Nagyida, Abaújszina, Kenyhec községeken át érné el Kékednél a trianoni határt, s azt követné Sátoraljaújhelyig.

A színmagyar Bodrodköz nagy részét a vasúti összeköttetés miatt csatolták Csehszlovákiához. Most, hogy Kárpátalját átadták a Szovjetnek, a csehszlovákoknak semmi érdekük nem fűződik e területhez, mert a vasúti összeköttetés Ungvár felé e vonal nélkül is biztosítható. Első javaslatunk Sátoraljaújhelytől a magyar részen maradó Kistoronya, Cséke, Magyarsas, Szörnyeg községek után az 1938-as határt követné egészen szovjet Kárpátaljáig.

A fentiekben részletezett maximális ajánlatunk várható elutasítása esetén második minimális javaslatunk a következő lehetne: figyelembe vesszük, hogy Pozsonynak tágabb Hinterland kell a Dél-Szlovákia vasúti összeköttetésének biztosítására - bár a Lipótvár-Üzbég-Aranyosmarót-Garamkovácsi transzverzális vasútvonal rendelkezésére áll -, szüksége

van a Cseklész-Galánta-Tótmegyer- Nagysurány-Léva vasútvonalra is. Csallóközben Csehszlovákiáé maradna a somorja-szenci műút, s attól keletre húzódna a határ a magyar részen maradó Bácsfa, Nagypaka, Olgya, Vajaszata, Bélvata, Jóka, Nagyfödémes, Nemeskosut, Taksonyfalva, Deáki, Magyarsók, Andód, Érsekújváron keresztül. Onnan Garamlökig egyezne a határ a maximális ajánlattal, de utána Garamlök, Kiskálna, Nagykálna, Újbars, Marosfalva és Kiskoszmály magyar községeket feladná a vasútvonal miatt, amelyet Nagykálnánál néhány kilométeres szakasz kiépítésével össze lehetne kötni a szlovák vasútvonallal Léva fölött, amely mindenképp megmaradna Magyarországnak. Lévától a határ egyezne a maximális ajánlattal, azzal a különbséggel, hogy Jolsvát s a szlovák nyelvű Kisperloszt, Sүvétet, Jolsvatapolcát, Miglészpatakát és Rekenyűjfalut átengedné Csehszlovákiának. Kassától délre, s Kassáról lemondva a magyar részen maradó Jászó, Pány, Nagyida, Abaújszina, Kenyhec után a trianoni határ maradna, majd Sátoraljaújhely után Kistoronya, Rad, Zétény, Szolnocska, Dobóruszka, Palágykomoróc, Nagyrát magyar részén maradó községek mentén érné el szovjet Kárpátalja határát, feláldozva így a Csehszlovákiát Ungvárral összekötő bánóc-ungvári vasútvonal kedvéért a Latorcától északra levő, nagykaposvidéki magyar községeket.

II. SZOVJET-KÁRPÁTALJA

Bár Ungvár is, Munkács is, Nagyszöllös is magyar nyelvterületen fekvő községek, amelyek az 1930. évi cseh népszámlálástól eltekintve, mindig magyar többségűek voltak a zsidók leszámításával is, Ungváron, Munkácson mindig alacsony volt a rutének száma, s méginkább a kulturális és gazdasági súlya, mégis figyelembe véve a mai helyzetet, aligha kérhetjük az első menetnél is a városok visszaadását. Nagyon kilátástalannak látszik e városok kikapcsolásával a nyelvhatárnak határként való elfogadtatása Nagygejóc, Kisgejóc, Kisdobrony, Csongor, Barkaszó, Nagygut, Gát, Beregújfalu, Verbóc, Mátyásfalva községeken át a Tiszáig, mert Kárpátaljának tényleg szüksége van az Ungvár-Csap-Beregszász-Királyháza vasútvonalra s egy új vasútvonal kiépítése az Ungvár-munkács-nagyszöllösi műút mentén a hepehupás területen meglehetősen költséges feladat. Ha ebbeli igényünk elutasíthatnák (a Szovjet itt állítólag nem adni, hanem elvenni akar, s a Tiszát kívánja határnak, tehát a trianoni területből egész Csonka-Bereg megyét Vásárosnamény kivételével), kárpótlásul annál jobban kell ragaszkodnunk ahhoz, hogy a Tiszától délre eső szovjet Kárpátalja Feketeardóig bezárólag Csomafalvától s a vegyes nyelvű Feketeardótól eltekintve még a cseh népszámlálás szerint is színmagyar községek - Magyarországhoz csatoltassék, mert a területnek birtoklásához a Szovjetet egyáltalában semmiféle érdek nem fűzi. A fentebb felsorolt határvonallal is Ungvár, Munkács és Nagyszöllös környékén számos magyar vagy ruténnel vegyes magyar község maradna határunkon kívül, s ezek fejében talán igényelhetnők azt is, hogy Királyházától délre Tekeháza és Gödényháza magyar, Tiszahetény, Tiszaszászfalu és Hömlóc rutén községek is nekünk adassanak. Azt hiszem, a Tiszától délre levő kárpátaljai magyar községek *visszaszerzésére* van a legtöbb reális kilátásunk, s egész különösképpen a többi részből szinte kilógó Fertőalmás és a Szatmár megyei Nagypaládra.

III. ROMÁNIA

Romániával való nagy pörünk végleges vagy legalább nagy időre való elintézéséhez Romániának ügyes politikája folytán nagyon kedvezőtlen anspíciumok mellett kell felkészülnünk. Bár a kétségtelen tények szerint Románia a Szovjettel szemben sokkal nagyobb bűnös - hisz nemcsak Besszarábiát vette el, hanem még Transznisztráciát, Odesszát is romanizálni akarta, kiugrásával nagy szolgálatot tett a Szovjetnek, amely jutalmul meg is ígérte Erdélyt *vagy annak jelentős részét*. Itt tehát van még remény a méltányosabb határrendezésre.

Nem tudom, nem volna-e lehetséges felvetni azt a tervet, amely egyedül volna alkalmas a két nemzet közti viszályt végleg kiküszöbölni: az *önálló Erdélyt*. Az, amit most Grozáék hangoztatnak, hogy Erdélyben testvéri egyetértésben élnek a népek román uralom alatt, egyáltalán nem megoldás, amint hogy nem volna jó és végleges megnyugvást teremtő megoldás sem Erdélynek magyar uralom alá helyezése, sem az 1940-ben első ízben megkísérelt megosztása sem. Erdély minden tekintetben egy és oszthatatlan egész, ahol a kultúra békés fejlődése és ennek alapján a gazdasági jólét csak úgy biztosítható, ha a magyar is, a román is - az Erdély gazdasági életében kiemelkedő szerepet játszó *szászok* most kiestek - otthon érzi magát, s minden hatósági részrehajlás és üldözés nélkül fejtheti ki minden irányban tehetségét magának, fájának és egész Erdélynek javára. Erdély mint keleti Svájc - megfelelő nemzetközi garancia és ellenőrzés mellett - nem utópia, amióta a sovinszta és túlzó nacionalista elemeket mindkét országból félreállították. Egyáltalában nem bizonyos azonban, hogy a románok megértő nemzetiségi politikája - amely egyébként is az onnan kijövő magyarok szerint a gyakorlatban messze elmarad, sőt homlokegyenest ellenkezik a gyönyörűen hangzó miniszteri nyilatkozatokkal - nem ravasz taktika-e, amellyel a sztálini nemzetiségi elveket valló Szovjetet félrevezetik mindaddig, míg a békekötésnél az egész mai Erdélyt - a trianoni határokat - megkapják, s utána az előre kiosztott szerepek szerint Groza helyébe megint a kíméletlen Maniu-Bratianu-féle elnyomó sovinszta politika lép. Ez a sovinszta politika teljesen áthatotta a román tanult vezetőréteget, amely a jelenlegi enyhébb politikát fogcsikorgatva túri; ennek a rétegnek a román közvéleményben sokkal nagyobb talaja van, mint Grozáéknak, akiket épp oly könnyen félre lehet állítani, mint a gyökértelen németbarát politikát folytató Antonescuékat.

Tehát: kémünk, követelnünk kell az életképes, a benne lakó népek tökéletes egyenjogúságát biztosító Erdély államot, amely magában foglalná a rendkívül tarka etnikumú Bánátot is, mert ennek megosztása Románia és Jugoszlávia között etnikai, gazdasági és földrajzi szempontból épp oly abszurd, mint Erdélyé.

Miből álljon az önálló Erdély? Magában foglalná a vegyes lakosságú területeket, a trianoni határon túl Magyarországnak hagyva az egész magyar jellegű területet, amely Erdélyhez csatolásának semmi értelme nincs, mert erősítené ugyan Erdély magyarságát, de súlyosan érintené az amúgy is csonka-béna kis Magyarország életképességét. Hozzátartozna Máramaros mostani román része, Ugocsa megyéből Kisgerce, Nagygerce és Turc. Szatmár megyéből a Nagybányai, Avasi, Nagysomkúti járás egészen a színérváraljai járás Józsefháza kivételével, a Szatmári járásból Szamoslippó, az Erdődi járásban az Erdőd - Szakas - Krasznabéltéktől keletre eső községek, Szilágy megye 14 község kivételével (Dobra, Akos, Krasznamihályfalva, Érkisfalva, Krasznacégény, Érszentkirály, Érmindszent, Érgirolt, Érkörös, Szilágypél, Peleszarvad, Pelekeszi, Érszöllős, Szolnokháza), Biharban a Margittai járásból a t-üki, Margitta, Érabrány, Tóti, Micske községektől keletre levő községek, a szalárdi járásból a Sárszeg, Berettócsuhaj, Szalárd, Sitertől keletre levő községek. A központi járásból a Köröskisújfalutól, Fugyvásárhelytől, Váradalpártól, Alkértől, Hájótól, Kardótól, Kisürögdőtől, Váradlestől, Váradpósától keletre, illetve délre levő községek a Cséffai járásból Nyászeg község, a Nagyszalontai járásból Oláhhomoród és Tulka községek, a Tenkei járás Biharházi kivételével a Béli, a Belészesi, élesdi, Magyarcsékei és Vaskohói járások, Arad megyéből az eleki járásból Otlaka és Sikló községek, a Kisjenői járásból Simonyifalva, Vadász, Bélzerénd, Ágya, Kisjenő községektől keletre, illetve délre eső községek. Az Aradi járásból Maroscicsér, Mendorlak, Aradkövi, Gyorok, Szabadhely községek, a Borosjenői, Borossebesi, Máriaradnai, Nagyhalmágyi, Tomovai és Világosi járások.

A Bánátból Magyarországnak jutna a Törökkanizsai járás, a Nagyikindai járásból Padé és Szajhán, a Nagyszentmiklósi járásból Kiszombor, Klárafalva, Ferencszállás, Porgány és Pusztakeresztúr községek, a többi Erdélyhez jutna, esetleg Belgrád közelében lehetne Pancsovát, s néhány községet Jugoszláviának hagyni. Megjegyzem, hogy a szerbek a

Bánátban sehol sem alkotnak kompakt községet, s még a Jugoszláviával az Alduna mentén érintkező járásokban és Pancsován sem érik el az 50%-ot, s így teljesen megokolt, hogy a vegyes nyelvű vidék ne egy kisebbség uralma alá jusson, hanem egy nemzetiségileg semleges államba. Ennek az önálló Erdélynek az 1910. évi népszámlálás szerint 5 208 600 lakosa volt, akik közül 1 346 277 (25,9%) magyar, 2 768 215 (53,1%) román, 663 961 (12,8%) német, ezek közül kb. 50 000 zsidó, 266 638 (5,1%) szerb és 160 464 (3,1 %) egyéb (kb. 37 000 szlovák, 10 000 cseh, 19 000 rutén, 20 000 bolgár és 64 000 cigány). Ma a területen körülbelül 6 000 000 lélek élhet, a terület, a népesség száma, a gazdag természeti kincsek elegendők egy életképes állam fenntartásához.

Bár kétségtelen, hogy a népesség összekeveredése, alacsony kultúrfoka s a múlt sötét árnyai ebben az államban sem tennének lehetővé oly súrlódásmentes együttműködést és erdélyi állami öntudat kialakulását, mint Svájcban, idővel mindez Erdélyben is létrejöhet, s addig is a hathatós nemzetközi felügyelet és ellenőrzés átsegítené a nehézségeken.

Nem tartom valószínűnek, hogy az önálló Erdélyre vonatkozó esetleges javaslatunk Románia és a szövetséges hatalmak részéről elfogadhatók. Ebben az esetben, támaszkodva a Szovjettel kötött román fegyverszüneti szerződésre, amely reményt nyújt nekünk arra, hogy Erdély egy részét megtarthatjuk, be kell nyújtanunk maximális kívánságunkat. Ennél nem elégedhetünk meg a tiszta magyar s elég vékony határsávval, hanem érvényesíteni kell a bevezetésben említett gazdasági, földrajzi és kompenzációs korrektív szempontokat is. Ez utóbbit a csehszlovákok is hangoztatták az 1938. évi tárgyalások kezdetén, amikor a magyar nyelvterületből ugyanannyi lakost akartak megtartani, mint amennyi szlovák - az ő önkényes megállapításuk szerint - Magyarországon bárhol (Békésben) szétszórva élt; a románok is ilyenféle alapot kerestek a turnuseverini, a II. bécsi döntést megelőző tárgyalásokon, amikor - kiszámítva, hogy a magyar többségű községek hány négyzetkilométer területet foglalnak el -, ugyanilyen nagyságú területet adtak volna át, de kötelező népcserével. Tudomásom szerint a felajánlott terület Szilágy, Bihar és Arad megye lett volna.

Maximális követelésünknek ebbe a román részről tett önkéntes ajánlatba kell bekapcsolódnia, valamint a fegyverszüneti szerződésbe.

Gazdasági okokból kell sürgetnünk egész román Máramaros átadását, amelyet egyéb okok is támogatnak. Az egész Nagyalföld sorsa fűződik a Visérvölgyben tervezett nagy víztárolókhoz, amelyek azon felül vízenergia nyerésére is felhasználhatók. Magyarország ezen felül hozzájutna az annyira hiányzó fához, sóhoz, a magas hegyvidékhez, amelyen 1940 után máris szépen megindult a turisztika és idegenforgalom (Borsodfűred), s az iparfejlesztéssel kapcsolatban olyan hatalmas, az őslakók anyagi jólétét emelő felvirágzást idézne elő, amit Románia ennek a vidéknek soha nem tudna biztosítani. További szempontok: Máramaros Románia többi részétől havasok által izolálva van, nehezen hozzáférhető, nincs is oda vasútja. Végül: még ha nem történne is ezzel kapcsolatban népcsera, a máramarosi románok valamennyi magyarországi román közül a legjobban simultak a magyarsághoz. Ennek történeti oka van: Máramaros volt az ország egyetlen megyéje a rendi korszakban, amelynek nemessége nem magyar, hanem román volt, míg a csekély számú magyarság ugyanott az öt város polgára volt. 1940 után is Máramaros volt egyedüli megye, ahova a magyar kormány odavaló románt, Jurka Fláviust nevezte ki főispánnak.

Szatmár megye vegyes lakosságú részét a maga egészében kell követni, a színromán kövárvidék (kapolnokmonostori és nagysomkúti járás) nélkül. Az ugoicsai néhány község és a Vasi járás, amelynek román lakossága szintén eléggé simult a magyarsághoz, s állítólag részben magyar vérségű, földrajzi és közlekedési szempontból csak az Alföld felől kormányozható. A Nagybányai járás megtartását etnikai okokon kívül - Felsőbánya és az erősen fellendülő, 1941-ben már 21 399 lakost számláló Nagybánya teljesen magyarok - fontos gazdasági érvek is támogatják, az ércekben gazdag Romániára távolról sem oly fontos a terület birtoklása, mint az ott nyert ércekben szegény Magyarországra; egyébként a bányák

és ipartelep magyar vállalatok tulajdonában vannak. Szó lehetne esetleg területi igényeink kiterjesztéséről a Szatmárral szomszédos Szolnokdoboka északi részében levő magyar lakosságú két bányaközségre, Erzsébetbányára és Kohóvölgyre is.

Szatmár után - ahol a határ a Nagybánya vasútvonaltól keletre haladna - Szilágyba lépve a határ nagyjában a meszes gerincét követné, úgy hogy csak a Szilágycsehi Zilahi járás egy része és a Zsibói járás maradna román kézen. Indokolja ezt a határt az etnikai elv, mert majdnem felerészben magyar lakosságú, a természetes határ és a kompenzáció elve.

Bihar megyét tulajdonképpen a kompenzációs elv alapján s földrajzi okokból (kitűnő természetes határa a Bihar hegység) teljes egészében kellene követelnünk; népcserre esetén itt és Máramarosban lehetne elhelyezni a székelyeket. Ugyanezen okokból kívánhatnók Arad megye egész területét vagy legalább a Solymosi hegységektől északra levő Fehér-Körös egyébként teljesen román lakosságú völgyét.

Ha azonban a körülmények nem kedvezők ily kétségtelenül erősen román jellegű területek követelésére, Szilágy után az egész Élesdi járást kívánjuk, úgyhogy a Sebes-Körös-völgy déli részét szegélyező Királyerdő hegység legyen _ a határ; ezután Nagyváradtól délre Kisjenőig ugyanaz volna a határ, mint az önálló Erdély esetében; Kisjenőtől kezdve azonban Nadob, Óvarsánd, Ószentanna, Újpanó, Gyorok, Máriaradna volnának a magyar határközségek, utána a Maros folyó a román Torontálban a Szeged felé előnyomuló ék községei (Óbél, Porgány, Pusztakeresztúr, Bolgártelep, Keglevicháza) kerülnének vissza Magyarországhoz.

A maximális ajánlat elvetése esetén a minimális ajánlat, illetve követelés Máramaros és Nagybánya vidékét feladva s Szatmár megyében a Túr-völgyét (Avasi járás) nekünk hagyva Szinérváralja, Szamoslippó, Szinfaalu magyar részén maradd községek, illetve az erdélyi Bükk hegység, majd Somfalu, Bikárfalva, Hadadgyórtelep, Szilágycseh, Völcsök, Szamosardó, Bósháza magyar részen maradó községek után Benedekfalvánál érne el a maximális követelés vonalát és azzal egyezne az élesdi járásig, onnan az erdélyi Rézhegység mentén Sólóymkövővárig, amely épp úgy, mint Élesd és Vércsorog magyar maradna. Innen kezdve a határ maximális ajánlattal egyezne Kisjenőig, Kisjenő után az Eleki járásból csak Aradszentmárton, az Aradi járásból a vasútvonaltól keletre Mácsa, Kürtös, Zimándköz, Zimándújfalva, Fakert, Szentleányfalva, Újpomád, az Araddal egyesített Mikelaka és Öthalom jutnának Magyarországhoz, Arad igen szűkre szabott hinterlandjaként. Aradtól kezdve a maximális követelés határa lenne a minimális követelés is. Araddal kapcsolatban még felmerülhetne a Maroson túl Újarad követelése is.

IV. JUGOSZLÁV RELÁCIÓ

A Dunántúl a trianoni béke Magyarország területéből a Murától északra levő vend vidéket, a Muraközt és az úgynevezett Baranyai háromszöget juttatta Jugoszláviának. A vend vidékkel együtt nemcsak vend, hanem egy sávon magyar községeket is elszakítottak tőlünk. A vendek Magyarországhoz húznak, gazdasági érdekeik teljesen Magyarországra utalják őket, mert a túlnépes szegény vidékről gazdasági munkára, téli élelmük megszerzésére a Dunántúlra jártak, s bár 1941-1944 között teljesen magyar érzelműnek mutatkoztak, iskoláikban önként a magyar tanítási nyelvet vezették be, s a népszámláláskor óriási többségük vend anyanyelvűnek, de magyar nemzetiségűnek vallotta magát (70 315 vend és szlovén anyanyelvű, 20 343 nemzetiségű), a túlnépességű terület ránk semmiféle szempontból nem bír fontossággal, esetleg hűségük jutalmául gazdasági okokból népszavazás elrendelését kérhetjük. Követelnünk kell azonban az Alsólendvától Órihódosig húzódó községek visszaadását, annál is inkább, mert tudvalevően a trianoni határ megállapításakor a győztesek bizottsága is javasolta a Jugoszláviára semmi fontossággal nem bíró kis terület visszaadását Magyarországnak, amit azonban Jugoszlávia megtagadott. E sávon 1910-ben 91, 1921-ben 75, 1941-ben 81% magyar volt s minden községe magyar többségű.

A Muraköznel hasonló az eset, mint a vend vidéken. A lakosság 1941-44 között magyarbarátnak mutatkozott, iskoláiban a magyar tanításnyelvet vezette be és a népszámláláskor óriási többségű muraközi (nem is horvát) anyanyelvűnek, de magyar nemzetiségűnek vallotta magát (95 977 horvát anyanyelvű, 992 horvát nemzetiségű). Ennek a területnek a megtartása sem különösen fontos reánk nézve, bár itt vannak petróleum előfordulások, azonban hűségükre hivatkozva, amely mélyen a történelemben gyökeredzik, kívánhatjuk esetleg a népszavazást. A Mura torkolatától mindvégig a Dráva főfolyását kell határnak követelnünk. A trianoni béke már kölcsönösen átcsatolta a Barcstól Beremendig a Drávától északra levő horvát részeket Magyarországhoz, a Drávától délre levő területeket pedig Jugoszláviához. Ugyanezt kell tenni a Mura torkolatától Barcsig terjedő szakaszon is. Így Légrád Zala megyei község horvát-magyar lakosságával Jugoszláviához kerülne (Trianon már oda is csatolta), viszont a Dráva mostani és régi folyása, az úgynevezett Zalaárok közti szigetet, a régi Répáskerületet, amelynek lakossága kisebb részben magyar, Magyarországhoz kell csatolni. Az a Répáskerület régebben Somogy megyéhez tartozott, s a magyar rendi országgyűlések Mária Terézia óta gyakran sürgették visszacsatolását, amiről a corpus juris több törvéncikke is tanúskodik.

A fő súlyt azonban nem történelmi hanem egyéb érvekre kellene helyezni. Ezek a Dráva által elválasztott kisebb-nagyobb területek a másik partról nehezen igazolhatók, nagyon megdrágítják a határőrzést és a vámellenőrzést. A Répáskerület (Gola) horvát lakossága kicserélhető lenne Légrád és Belovár-Kőrös megye szétszórt, beolvadásnak kitett magyarságával.

Ami a baranyai háromszöveget illeti, ennek visszaadásához ragaszkodnunk kell. Kívánnunk kell az előbb említett okokból a természetes Drávahatárt, amelynek az etnikai viszonyok sem mondanak ellent. 1910-ben e területen 51 321 lakó közül 20 244 (39,4%) őslakos magyar, s csak 13 686 (26,7%) az oda később bevándorolt szerb, horvát és sokác; a többi német. A jugoszláv megszállás alatt a nagybirtokokat - Frigyes herceg nagy uradalmának kivételével, amely szerb koronabirtok lett - felosztották, s dobrovoljácokkal telepítettékbe, s ez erőszakolt módon a délszlávok javára billentették a mérleget; de még így is 1930-ban csak gyenge relatív többséget (38,2%) értek el.

Ránk nézve e terület gazdasági szempontból igen fontos volna. A felosztástól mentes Habsburg latifundium nagyon jelentékeny számú földnélküli magyar, illetve elsősorban a Szlavóniából visszaköltözni kívánó magyar elhelyezésére adna módot. Viszont a belháboni folytán óriási vérveszteséget szenvedett jugoszláv népnek a területre nincsen szüksége, s jó ideig be sem tudná népesíteni. E terület nem igazi hinterlandja Eszéknek, amely a gazdag Dráván túli területre támaszkodik.

Becsületes, méltóságos és tárgyilagos légkörben nem volna nehéz a bácskai probléma kompromisszumos megoldása sem. Kétségtelen, hogy Magyarországnak hasonlíthatatlanul több és erősebb jogcíme van az egész Bácska birtoklására, mint Jugoszláviának. A Bácska színmagyar volt és a délszláv elem csak a török idők alatt és után jutott oda, s bár a Habsburgok a szláv és német elemet pártolták, a magyarság minden támogatás nélkül húzódott délre régi telephelyeikre, különösen a Tisza völgyébe. 1910-ben a délszláv elem sehol sem volt túlsúlyban, a volt határőrvidéki Csajkáskerületből alakított Titeli és Zsablyai járások, valamint Zombor thj. város kivételével; még Újvidéken is csak 34,5% a szerbek arányszáma a 39,7% magyarral szemben, akik az 1941. évi népszámlálás szerint ott már abszolút többségre jutottak. A délszlávok a Csajkáskerület kivételével sehol sincsenek kompakt tömegben, hanem községeik szét vannak szóra, míg a magyarság a Ferencsatornától északra nagy összefüggő tömegekben lakik, s ott egyetlen kis délszláv többségű község (a sokac Béreg) van. A magyarság számaránya a csatornától északra 60% fölött van, míg a délszlávoké 20% alatt marad. E nyomasztó számok ellensúlyozására a jugoszlávok az állítólag nagy délszláv többségű Szabadkát próbálták kijátszani, ami Észak-Bácskára való

igényüket etnikai alapon alátámasztaná. Ez az érvelésük azonban teljesen hamis. Nemcsak valamennyi magyar népszámlálás egyöntetű adatai mutatják Szabadka abszolút és állandóan növekvő magyar többségét (1910-ben 58,8%, 1941-ben 60,1%), hanem minden egyéb adat is. Emlékszem még, hogy a jugoszláv uralom elején kitűnt, s az újságok is publikálták, hogy Szabadkán jóval több az elemi iskolás magyar, mint a jugoszláv. Pedig akkor Szabadkától el volt szakítva a túlnyomórészt magyar lakosságú és Magyarországnak meghagyott határrész (ma Tompa, Csikéria, Kelebia községek). A jugoszlávok azonban, akik kisebb népszámlálási trükköktől, névelemzésektől másutt sem tartózkodtak, Szabadkán mindent elkövettek, hogy jugoszláv többséget mutassanak ki: és ez sikerült is nekik. 1930-ban 30% magyarral szemben 67% volt a jugoszláv, de 1941-ben megint 60% vallotta magát - a legkisebb kényszer alkalmazása nélkül - magyarnak és 37,5% jugoszlávnak, sőt nemzetiség szerint 64,8% volt a magyar, tehát olyan, akit olybá vehetünk, hogy népszavazás esetén feltétlenül a Magyarországhoz való tartozás mellett foglalna állást. De könnyűszerrel megállapíthatja az igazságot - a magyar többséget - mindenki, aki a túlnyomóan magyarok és a túlnyomóan jugoszlávok által lakott városrészek és külterületek népességszámát egymással összeveti. De még ha volna is Szabadkán gyenge jugoszláv többség, a környező községek túlnyomóan magyar jellegű a jugoszláv népszámlálás is kénytelen volt elismerni és konstatálni.

Számolva a jelenlegi, ránk nézve hátrányos viszonyokkal eleve le kell mondanunk a Dél-Bácskáról, ahol ha nincs is délszláv többség, de kétségtelenül jóval többen vannak, mint a magyarok. Le kell mondanunk eleve a csatornától északra levő jugoszláv többségű Zomborról is. Egyébként első maximális követelésünk szerint Bezdán, Nemesmilitics, Csonoplya, Bácsgyulafalva, Cservenka, Kula és két Verbász, Szenttamás, Turja és Bácsföldvár volnának Magyarország határközségei. Ezen a trianoni határon túl eső bácskai területen 1910-ben 62,4% magyar, 23,5% délszláv lakott. 1930-ban a jugoszláv népszámlálás a szabadkai adatok erős korrigálásával és a magyar vidékre betelepített nagyszámú dobrovoljac révén a magyarság számarányát e területen 49,3%-ra szorította le, a délszlávét 39,5%-ra duzzasztotta, de a Csongrád megyei, Jugoszláviához csatolt Horgos beszámításával még akkor is súrolta az abszolút többséget (66,6%), míg a jugoszlávok aránya 21,6%-ra csökkent.

Ha még e szerény javaslatunk sem tudna érvényesülni, minimális követelésünk a Regőce, Pacsér, Bácsgyulafalva, Bácsfeketehegy, Óbecse, Bácsföldvár vonal, amelytől északra eső területen 1910-ben 71,2%, 1930-ban 55,5%, 1941-ben 74,7% a magyar, tehát a lakosságnak kerek háromnegyed része - Horgost nem számítva. A Bánátban az adott körülmények között meg kell elégednünk az abszolút magyar többségű Törökkanizsai járással, amelyhez még Padé és Szóján magyar községek járulnak. Torontálban a szerbek a lakosság harmadrészét Nem teszik ki, de éppen északon vannak népes telepeik. Mokrin, Nagyikinda az erős szerb abszolút többségű törökbecsei járás, s csak ezek után jön nagyobb számban megint magyar község. Így bár Torontál megyében 1910-ben a lakosság 21%-a volt magyar, 32,9%-a szerbhorvát és mindössze 14,5% a román (26,6% német), s egyik fél sem mondhat kompakt etnikai területet a magáénak, az egyenlő arányban való osztozás helyett, ami a magyarnak a terület és népesség közel harmadát juttatná, igényünk Szeged hinterlandjának kitágítására a megye lakosságának mindössze egy tized %-ára szorítkozna. Annál inkább kell tehát követelnünk, hogy legalább ezt a tizedrésznyi örökséget, melynek Szeged a gazdasági piaca, nekünk kiadják.

V. OSZTRÁK RELÁCIÓ

Ha nyugati szomszédunknak a német birodalom maradt volna meg, bizonyára kérés nélkül is ránk tukmálták volna Burgenlandot. Ausztria azonban dédelgetett kedvence a szövetségeseknek, akik már ki is mondták, hogy Ausztriát 1937. évi határai között állítják vissza. Így határai mifelénk is változatlanok maradnak. Ez etnikai szempontból ránk előnyös,

Regio – Kisebbségtudományi Szemle 1. évf. 1.sz. (1990. január)

mert a magyar nyelvterületből egy község sincs túl a határon, csak 5 magyar nyelvsziget, viszont számos német község van a trianoni határ mentén. Ránk nézve kedvezőbb atmoszférában felvethették volna azt a tervet, hogy a magyar és német nyelvterület közé ékelődött két horvát tömböt (az egyik Kőszegtől délre Rohonc vidékén, a másik tőle északra, ahol két magyar község, Felső- és Középpulya is van), ahol nincs német többség, adják vissza Magyarországnak, ahol Szombathelynek, s főleg Kőszegnek hinterlandját, életterét növelné, de e jogos kívánságot valószínűleg nem volna esélyes előterjeszteni.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 10-én